

Warfare in Ancient Egypt

สงคราม
และศาสตราวุธ
แห่งยุคฟาโรห์

ณัฐพล เตชขจร เปียน

GYDZY

นักสำรวจบนหน้ากระดาษ
ผู้แสวงหาความรู้และภูมิปัญญามาบรรณาการนักอ่าน

G Y P Z Y

GYPZY

Warfare in Ancient Egypt

สงครามและศาสตร์อาวุธแห่งยุคฟาโรห์

ณัฐพล เดชขจร เขียน

ราคา 295 บาท

© ข้อความและรูปภาพในหนังสือเล่มนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558 การตัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ไม่ว่าในรูปแบบใดต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ยกเว้นเพื่อการอ้างอิง การวิจารณ์ และประชาสัมพันธ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ณัฐพล เดชขจร.

สงครามและศาสตร์อาวุธแห่งยุคฟาโรห์ = Warfare in Ancient Egypt.-- กรุงเทพฯ :

ยิปซี กรุ๊ป, 2569.

264 หน้า.

1. ยิปซี -- ประวัติศาสตร์. 2. สงคราม. 3. อาวุธสมัยโบราณ. I. ชื่อเรื่อง.

932

ISBN 978-616-301-837-3

บรรณาธิการบริหาร

: คชาวุฒิ เกน่นุ้ย

บรรณาธิการอาวุโส

: สุรัชย์ พิงษ์ภูมิ

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

: ชยพฤกษ์ กองจันทร์

บรรณาธิการสำนักพิมพ์

: อัญญา โฉมชา

บรรณาธิการเล่ม

: วัชร จุลศิริกุล

กองบรรณาธิการ

: คณิตา สุดราม พรณิกา ครุโสภา พิมพ์พนัด เดชประสิทธิ์ศักดิ์

พิสูจน์อักษร

: รัต

รูปเล่ม

: บุษราภรณ์ สวนส่งผล

ออกแบบปก

: เฉลิมพันธ์ ปัญญาภิรมย์

ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด

: นุชนันท์ ทักษิณบัณฑิต

ผู้จัดการฝ่ายการตลาด

: ชิตพล จันสด

ผู้จัดการทั่วไป

: เวชพงษ์ รัตนมาลี

พิมพ์ที่

: บริษัท วิชั่น พรีเมส จำกัด โทร. 0 2147 3175-6

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

: บริษัท ยิปซี กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 37/145 งามคำแดง 98

แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0 2728 0939 โทรสาร 0 2728 0939 ต่อ 108

www.gypsygroup.net

www.facebook.com/gypsygroup.co.ltd

Line ID: @gypzy

สนใจสั่งซื้อหนังสือจำนวนมากเพื่อสนับสนุนทางการศึกษา สำนักพิมพ์ลดราคาพิเศษ ติดต่อ โทร. 0 2728 0939

Warfare in Ancient Egypt

สงครามและศาสตราวุธ
แห่งยุคฟาโรห์

ณัฐพล เดชขจร

คำนำสำนักพิมพ์

หากกล่าวถึงหน้าประวัติศาสตร์ที่ได้รับความนิยมและยึดครองพื้นที่สื่อในยุคปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าอียิปต์โบราณคือหนึ่งในยุคสมัยที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนมากที่สุด เราต่างคุ้นเคยกับอัตลักษณ์ของอารยธรรมนี้ผ่านสื่อ Pop Culture ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมทรงพีระมิดที่ถูกนำไปดัดแปลงในรูปแบบต่างๆ หรือมัมมี่ที่มักถูกนำเสนอในภาพยนตร์สยองขวัญและเรื่องราวภูตผีปีศาจ (ซึ่งเป็นค่านิยมที่คนปัจจุบันปรุงแต่งขึ้นทั้งสิ้น เพราะชาวอียิปต์ไม่ได้มีความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจมัมมี่มีพื้นดินซีพมาหลอกหลอนผู้คนแต่อย่างใด) รวมถึงตัวอักษรที่เรามักเห็นในรูปแบบลวดลายต่างๆ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนผ่านการปรุงแต่งโดยสื่อ และมักจะสะท้อนค่านิยมของคนยุคปัจจุบันมากกว่าที่จะสะท้อนความเป็นชาวอียิปต์โบราณอย่างแท้จริงเสียอีก

สำหรับท่านที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณเป็นอย่างดีคงทราบเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้ที่ยังเพิ่งเริ่มสนใจหรือเริ่มศึกษา ทุกท่านทราบหรือไม่ว่า “พีระมิด” นั้นนับเป็นโบราณสถานเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยโบราณกาลแล้ว ซึ่งพีระมิดส่วนใหญ่ถูกสร้างขึ้นในยุคอาณาจักรเก่า (Old Kingdom - ประมาณ 2,600 - 2,100 ปีก่อนคริสตกาล) นั่นหมายความว่า หากเราเป็นชาวอียิปต์ในยุคอาณาจักรใหม่ (New Kingdom) พีระมิดก็คือโบราณสถานที่ถูกสร้างมานานับพันปีแล้วสำหรับพวกเขา และช่วงเวลาที่ชาวอียิปต์ยุคนั้น

มองเห็นพีระมิดเป็นของโบราณ ซึ่งแม้แต่ช่วงชีวิตของชาวอียิปต์ในยุคนั้นเองก็ยังเป็นเรื่องราวในอดีตกาลที่ห่างไกลนับหลายศตวรรษ ก่อนการประสูติของพระเยซูคริสต์เสียอีก ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าอารยธรรมอียิปต์โบราณนั้นยืนยงข้ามกาลเวลามายาวนานเพียงใด และภายใต้พื้นทะเลทรายอันกว้างใหญ่นั้น ยังมีเรื่องราวอีกมากมายที่รอการค้นพบ

แม้เราจะมีภาพจำเกี่ยวกับอียิปต์มากมาย แต่เรารู้จักอารยธรรมนี้ดีแค่ไหน? ผู้คนในยุคนั้นมีความเป็นอยู่เช่นไร มีกระบวนการทัศนหรือความเชื่อแบบใด มองตนเองและใช้ชีวิตอย่างไร การศึกษาสังคมของชาวอียิปต์เป็นเช่นไร? ในขณะที่อารยธรรมอย่างกรีก โรมัน หรือจีน เป็นสิ่งที่เราคุ่นเคยผ่านบทเรียนและสื่อต่างๆ จนสามารถจินตนาการภาพรวมสังคมและ “ตัวตน” ของอารยธรรมเหล่านี้ได้ไม่ยากนัก แต่สำหรับอียิปต์โบราณละ ท่านสามารถมองเห็นภาพรวมของวิถีชีวิตผู้คนจนเห็น “ตัวตน” ของชาวอียิปต์ได้ชัดเจนเช่นเดียวกันหรือไม่

หนังสือเล่มนี้ แม้จะไม่ได้ครอบคลุมประวัติศาสตร์ทุกมิติ แต่จะพาผู้อ่านไปทำความรู้จักกับอียิปต์ที่แท้จริง ที่ไม่ใช่เพียงภาพจำหน้าสื่อ เพื่อให้ท่านเห็นภาพรวมของสังคม วิถีคิด ค่านิยม ความสัมพันธ์กับชนเผ่ารอบข้าง และที่สำคัญคือวิทยาการและเทคโนโลยีทางการทหารในยุคนั้น หากพร้อมแล้ว ขอเชิญทุกท่านร่วมพลิกหน้าประวัติศาสตร์ และเข้าไปสำรวจเรื่องราวอันยาวนานของศึกและสงครามแห่งแดนฟาโรห์ไปพร้อมกันได้เลย

สำนักพิมพ์อียิปต์

คำนำผู้เขียน

“อียิปต์โบราณ” ถึงแม้ว่าชื่อนี้จะชวนให้นึกถึงพีระมิดอันลึกลับ เทพเจ้านับพันพระองค์ และฟาโรห์ผู้ทรงอำนาจ แต่ท่ามกลางเรื่องเล่าทางศาสนาและพิธีกรรมอันซับซ้อน อีกแง่มุมหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน คือ “สงคราม”

แม้ดินแดนแห่งลุ่มแม่น้ำไนล์จะมีภูมิประเทศที่เปรียบเสมือนปราการธรรมชาติ แต่ชาวอียิปต์โบราณกลับต้องเผชิญศัตรูจากรอบทิศอยู่เสมอ ศัตรูเหล่านี้ถูกรวบรวมเป็นสัญลักษณ์เดียวกันที่รู้จักกันในนาม “ธนูทั้งเก้า” ซึ่งมักปรากฏอยู่ใต้ฝ่าเท้าของฟาโรห์ในงานประติมากรรม เปรียบเสมือนการประกาศอำนาจเหนือศัตรูทั้งปวงของอียิปต์โบราณ

หนังสือ “สงครามและศตวรรษแห่งยุคฟาโรห์” เล่มนี้จะพาท่านผู้อ่านย้อนเวลากลับไปสำรวจโลกแห่งสงครามของชาวไฮคุปต์ ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของอารยธรรม จนถึงวันที่อียิปต์กลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน

โดยจะเริ่มต้นด้วยการปูพื้นฐาน ทำความเข้าใจภาพรวมของสงครามในแต่ละยุค ผ่านหลักฐานทางโบราณคดีและศิลปะ ที่ช่วยให้นักอียิปต์วิทยา “เข้าใจ” ประวัติศาสตร์การสู้รบของชาวไฮคุปต์ ได้อย่างถึงแก่น ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละส่วนที่ลงลึกมากยิ่งขึ้น

ในส่วนที่หนึ่ง ผู้เขียนจะพาทุกท่านไปสำรวจอาวุธและยุทธโศปกรณ์ของชาวไฮคุปต์ เริ่มจากเรื่องราวของการเกณฑ์ทหาร ชีวิตในค่าย การฝึกฝน รวมไปถึงวิวัฒนาการของอาวุธ ตั้งแต่คทา ขวาน กริช

ไปจนถึงรถศึกและม้าอันเกรียงไกร นอกจากนี้ยังมีเรื่องของบ้อมปราการ ยุคโบราณที่ไม่ค่อยมีแหล่งข้อมูลภาษาไทยกล่าวถึงมากนัก

ส่วนที่สอง จะนำท่านเข้าสู่สนามรบจริง ผ่านบันทึกสงครามที่สำคัญในยุคอาณาจักรใหม่ ตั้งแต่การขับไล่พวกฮิกซอส ยุทธการที่เมกิดโด ตำนานการยึดเมืองยอปปาที่ใช้กลยุทธ์การศึกในการเข้าโจมตีเมืองคล้ายกับ “ม้าไม้โทรจัน” ในตำนานสงครามกรุงทรอย! ไปจนถึง “สงครามคาเดช” ที่ถูกจารึกเอาไว้อย่างเข้มข้นมากที่สุด ในยุคโบราณ พร้อมทั้งเรื่องราวของการทูตอันชาญฉลาด

ในส่วนที่สาม ผู้เขียนจะเปลี่ยนฉากไปยัง “สงครามทางน้ำ” กับเทคโนโลยีการต่อเรือของชาวอียิปต์ สงครามกับชาวทะเล และตอบคำถามน่าสนใจที่ว่า เคยมีการล่องเรือรอบทวีปแอฟริกาในยุคอียิปต์โบราณมาก่อนจริงหรือ?

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงเล่าประวัติศาสตร์ แต่ยังชวนให้ตั้งคำถามกับสิ่งที่เราเคยรู้ และเปิดมุมมองใหม่ต่ออารยธรรมอียิปต์ ในฐานะนักรบผู้เกรียงไกร

ขอเชิญผู้อ่านร่วมเดินทางย้อนเวลาสู่สมรภูมิมิกลางทะเลทราย เพื่อพบกับอีกด้านหนึ่งของอียิปต์โบราณ ด้านที่เต็มไปด้วยเสียงกระแทกของคมอาวุธ เสียงล้อรถศึกบดขยี้ฝุ่นทราย และเสียงกู่ร้องของชัยชนะที่สะท้อนก้องนับพันปี

ณัฐพล เดชขจร

16 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

สารบัญ

บทนำ ธนุทั้งเก้าของชาวไอยคุปต์	11
Part 1 อาวุธ ทหาร และป้อมปราการยุคฟาโรห์	29
บทที่ 1: ตามติดชีวิตทหารยุคฟาโรห์	30
บทที่ 2: อาวุธและชุดเกราะของทหารไอยคุปต์	56
บทที่ 3: ตามรอยม้าและรถม้าศึกยุคอียิปต์โบราณ	76
บทที่ 4: แกะรอยป้อมปราการยุคฟาโรห์	94
Part 2 สงครามและการทูตในยุคอาณาจักรใหม่	117
บทที่ 5: ทวงคืนอียิปต์จากฟาโรห์อิกชอส	118
บทที่ 6: ยุทธการที่เมกิดโดและการยึดเมืองยอปปา	140
บทที่ 7: อภิเษกสงครามคาเดช	162
บทที่ 8: ศิลปะทางการทูตในยุคอาณาจักรใหม่	180
Part 3 ยุทธนาวียุคฟาโรห์	199
บทที่ 9: กองเรือไอยคุปต์และยุทธนาวีกับ “ชาวทะเล”	200
บทที่ 10: ตามชาวไอยคุปต์ล่องเรือรอบทวีปแอฟริกา	222
บทส่งท้าย ความเสื่อมถอยของกองทัพยุคฟาโรห์	237
บรรณานุกรม	264

บทนำ

รณูทั้งเก้า
ของชาวไอยคุปต์

บทนำ

รณทัตถ์เก้่า ของชาวไอยคุปต์

“พระองค์มัดศีรษะของเหล่า ‘ธนูทั้งเก้า’ เอาไว้... พระองค์รวบพวกมันทั้งหมดไว้ในกำมือ คทาของพระองค์บดขยี้ศีรษะเหล่านั้นจนป่นปี้...”

ข้อความด้านบนนี้มาจาก “ศิลาจารึกแห่งสฟิงซ์” (Sphinx Stela) ของฟาโรห์อเมนโฮเทปที่ 2 (Amenhotep II) ยุคอาณาจักรใหม่ อธิบายถึงรายละเอียดของหนึ่งในฉากซึ่ง “พบเห็นได้ทั่วไป” ที่ชาวอียิปต์โบราณนิยมแสดงออกเพื่อสื่อถึง “อำนาจ” เหนือศัตรูต่างถิ่นมายาวนานกว่า 3,000 ปี ฉากนั้นแสดงให้เห็นฟาโรห์แห่งไอยคุปต์ ผู้มีร่างกายกำยำล่ำสัน กำลังเงื้อมคทาอันเป็นอาวุธทรงพลังของพระองค์ไปด้านหลังด้วยมือข้างขวา ในขณะที่มือซ้ายช้าย “กำ” เส้นผมบนศีรษะของกลุ่มศัตรูเอาไว้ แม้ว่านี่จะเป็น “ภาพนิ่ง” แต่เชื่อได้ว่าใครก็ตามที่เห็นภาพนี้ย่อมสามารถจินตนาการได้ทันทีว่าสิ่งใดกำลังจะเกิดขึ้นต่อไป ดังที่ระบุไว้ในประโยคสุดท้ายของย่อหน้าแรกนั่นเอง!

ขอต้อนรับทุกท่านเข้าสู่อารยธรรมอียิปต์โบราณ อารยธรรมที่
เชื่อว่าเมื่อกล่าวถึงชนโบราณกลุ่มนี้ ภาพที่ผุดขึ้นมาในห้วงความคิด
ของหลายๆ ท่านก่อนภาพอื่นใด คือความสามารถอันน่าทึ่งของ
วิทยาการที่ยากจะเชื่อว่าชนโบราณเมื่อหลายพันปีก่อนจะรังสรรค์ขึ้น
มาได้ ทั้งพีระมิดสูงตระหง่านที่จนถึงทุกวันนี้ นักอียิปต์วิทยาต่างยัง
คงไม่ลงรอยกันว่าสร้างขึ้นได้อย่างไร (แต่แน่นอนว่าไม่ได้มาจาก
แรงงานทาสหรือเเล่ยนเป็นแน่!) ไปจนถึงองค์ความรู้ของการรักษา
สภาพศพและการทำมัมมี่ที่ช่วยทำให้นักอียิปต์วิทยาในทุกวันนี้ยังคง
มีหลักฐานของ “ชาวไอคุปต์” ให้ได้ศึกษาอย่างใกล้ชิด ผิดกับศพ
จากสุสานในอารยธรรมอื่นที่มักจะหลงเหลือเพียงแค่ “โครงกระดูก”
ซึ่งถึงแม้ว่าจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลนั้นได้เช่นกัน แต่ก็ย่อม
น้อยกว่าการที่ยังหลงเหลือ “เส้นผม” หรือแม้แต่เนื้อเยื่อให้ได้ศึกษา
กันอย่างครบถ้วนแบบมัมมี่ของชาวไอคุปต์เป็นแน่แท้

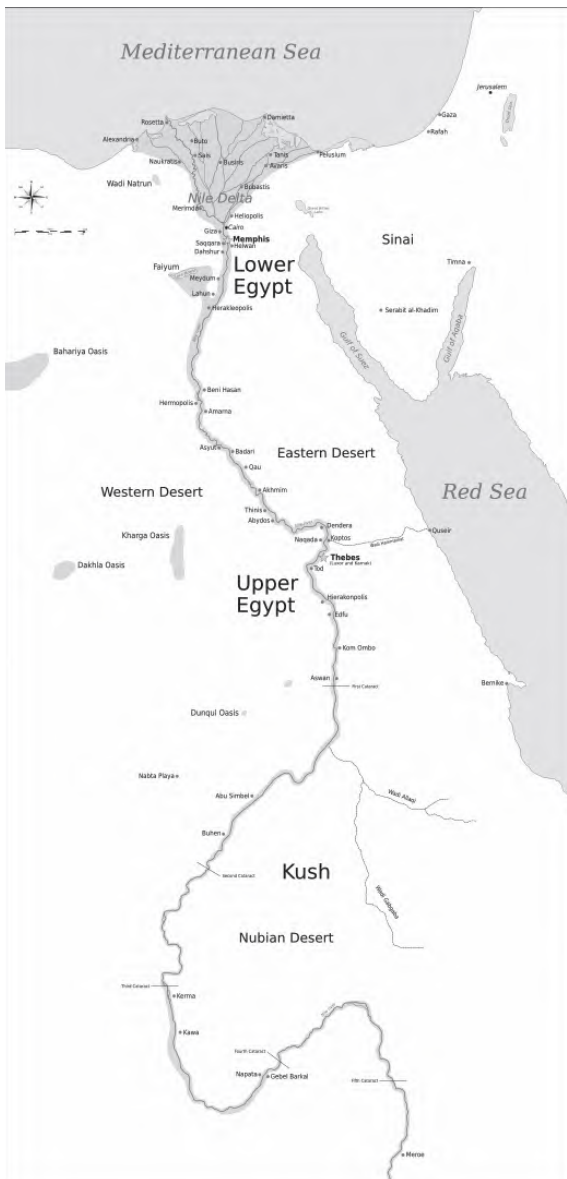
แต่ถึงแม้ว่าอียิปต์โบราณจะเป็นอารยธรรมที่คนส่วนใหญ่มัก
นึกถึงศาสตร์หรือองค์ความรู้อันน่าทึ่งที่สาบสูญ แต่เราก็ต้องไม่ลืม
เช่นกันว่าศาสตร์เหล่านั้นนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าชายแดนของอียิปต์
โบราณไม่สงบเรียบร้อย นั่นหมายความว่าหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญ
ที่ทำให้อียิปต์โบราณยังคงความเป็นอารยธรรมไอคุปต์ที่รุ่งเรือง
มาได้ตลอดสามพันปีนั้นก็คือการที่พวกเขาสามารถรักษาและปกป้อง
เขตแดนของตนเองเอาไว้ได้จากผู้รุกรานที่อาจจะเข้ามาแย่งชิง
ผืนแผ่นดินไปจากพวกเขาอยู่ตลอดเวลา และผู้ที่รับบทบาทหลักใน
ส่วนนี้มาโดยตลอดก็คือ “องค์ฟาโรห์” นั่นเอง!

ผืนแผ่นดินอียิปต์คือระเบียบ

นอกขอบเขตออกไปคือความอลหม่าน

ก่อนที่จะไปทำความเข้าใจ “มโนคติ” ที่ช่วยให้ฟาโรห์สามารถรักษาผืนแผ่นดิน รวมถึงขยายดินแดนออกไปได้กว้างไกล เราต้องนิยาม “ความเป็นระเบียบ” และ “ความอลหม่าน” ของชาวอียิปต์โบราณกันก่อน เพราะมันคือ “รากฐาน” ที่สำคัญของเรื่องนี้เลยทีเดียว

นับตั้งแต่ยุคก่อนราชวงศ์ (Predynastic Period) ชาวอียิปต์โบราณนิยมแกะสลัก “จานสี” (Palette) ขึ้นมา ซึ่งภาพจากจานสีหลายๆ ชิ้นสื่อความหมายถึง “เมือง” ที่ถูกล้อมเอาไว้ด้วย “กำแพง” หนึ่งในจานสีที่แสดงให้เห็นภาพเหล่านั้นได้ดีที่สุดคือ “จานสีแห่งลิเบีย” (Libyan Palette) อายุประมาณ 3,200 ปีก่อนคริสตกาล ที่ด้านหนึ่งแสดงภาพฝูงสัตว์ ตัณมะกอก และอักษรภาพลักษณะคล้ายเสาผุดจากผืนดิน ซึ่งนักอียิปต์วิทยาเสนอว่าหมายถึง “เซเฮนู” (THnw หรือ Tjehenw) แปลว่า “ลิเบีย” แต่สิ่งที่เราให้ความสนใจมากกว่าก็คือด้านหลังของจานสีที่แสดงภาพของ “เมือง” ในกำแพงล้อมทั้งหมด 7 แห่ง ด้านในกำแพงคือ “ชื่อเมือง” ส่วนด้านบนกำแพงแต่ละแห่งมีภาพของสัตว์เกาะอยู่ บ้างก็เป็นนก บ้างก็เป็นแมงป่อง สัตว์แต่ละตัวถือ “จอบ” (Hoe) ซึ่งทำให้นักอียิปต์วิทยาตีความว่า ภาพสัตว์อาจสื่อถึงพระนามของกษัตริย์ และการที่พระองค์ใช้ “จอบ” อาจสื่อถึงการ “ทำลาย” กำแพงเมืองต่างๆ ก็เป็นไปได้ ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่มีคำอธิบายที่แน่ชัดสำหรับฉากนี้ออกมาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม สิ่งที่นักอียิปต์วิทยาพอจะทราบก็คือชาวไอยคุปต์มีการสร้าง “กำแพง”

แผนที่นี้แสดงให้เห็นว่าดินแดนแห่งนี้มีประชากรหนาแน่นด้าน
Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Egypt

เพื่อแยก “ระเบียบ” ภายในกำแพง ออกจาก “ความอลหม่าน” รอบนอกมานั้นนานแล้ว!

เมื่ออียิปต์โบราณสามารถรวมเป็นอาณาจักรหนึ่งเดียวได้โดยฟาโรห์นาร์เมอร์ (Narmer) ในช่วงประมาณ 3,100 ปีก่อนคริสตกาล อาณาจักรอียิปต์ที่ปกครองด้วยฟาโรห์องค์เดียวก็ขยายใหญ่ขึ้นไปมากกว่าเพียงแค่ “เมือง” เล็กๆ ภายในได้กำแพงล้อม พวกเขาไม่สามารถ “ล้อม” อาณาจักรทั้งหมดเอาไว้ได้ แต่แนวคิดของ “ระเบียบ” และ “ความอลหม่าน” ยังคงเดิม ดินแดนใดก็ตามที่เป็นของอียิปต์ ดินแดนนั้นถือว่ามี “ระเบียบ” ซึ่งมี “เทพีมา’อัต” (Ma’at) เป็นตัวแทน และพื้นที่ใดก็ตามที่อยู่นอกเขตแดนของอียิปต์ย่อมถือเป็น “ความอลหม่าน” หรือ “อิสเฟต” (Isfet) ซึ่งชาวอียิปต์โบราณจำเป็นต้อง “เปลี่ยน” ให้อิสเฟตมาอยู่ภายใต้มา’อัต จึงนำมาสู่การ “ออกรบ” และขยายดินแดน เพื่อเป็นการ “ขยาย” ขอบเขตของมา’อัตออกไปให้กว้างไกลที่สุดด้วยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในยุคแรกเริ่มหรือช่วงก่อนราชวงศ์นั้น อียิปต์ยังไม่ค่อย “ปะทะ” กับศัตรูจากต่างชาติมากนัก ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอียิปต์มี “ประการธรรมชาติ” ล้อมรอบอยู่ทุกทิศทาง ทางตะวันออกและตะวันตกคือทะเลทรายกว้างใหญ่ ทางทิศเหนือคือทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนทางทิศใต้ถึงจะเป็นดินที่อยู่ของชาว “นูเบีย” (Nubian) แต่การเดินทางขึ้นมาทางเหนือด้วย “เรือ” ผ่านแม่น้ำไนล์ที่ไหลเชื่อมนูเบียกับอียิปต์เข้าไว้ด้วยกันก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะแม่น้ำไนล์ทางทิศใต้ในส่วนของเมือง “อัสวาน” (Aswan) ก็อัดแน่นไปด้วย “แก่งน้ำตก” (Cataract) หรือหินที่ขวางอยู่กลางลำน้ำ ทำให้ไม่

“มาอัต” คือเทพีผู้เป็นตัวแทนของมโนคติด้าน “ระเบียบ” ของชาวอียิปต์
Credit: <https://en.wikipedia.org/wiki/Maat>

ฉากการเจียดทาฟาคีระษะศัตรุคือท่า "มาตรฐาน" ในการแสดงอำนาจของฟาโรห์แห่งไอยคุปต์

Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Thutmose_III

สามารถลองเรือขึ้นเหนือมาได้สะดวกนัก นั่นอาจเป็นคำตอบว่าทำไม อียิปต์โบราณในยุคก่อนราชวงศ์จึงยังไม่ค่อยถูกรุกรานจากชนต่างชาติสักเท่าไร กลุ่มชนศัตรูจากต่างถิ่นที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในยุคแรกเริ่มคือ “ชาวลิเบีย” (ดังเช่นบนแผ่นจานสีแห่งลิเบีย) และ “ชาวนูเบีย” ทางตอนใต้ที่นอกจากชนผิวดำกลุ่มนี้จะเป็น “ศัตรู” กับอียิปต์แล้ว พวกเขายังเคยแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมาเนิ่นนานก่อนที่จะอียิปต์จะถือว่าพวกเขาเป็น “ศัตรู” อีกด้วย

ด้วยมโนคติที่ชาวอียิปต์โบราณมีต่อโลกใบนี้ ทำให้เราไม่สามารถตัดสินชาวไอยคุปต์ด้วย “กรอบแว่น” ของคนปัจจุบันได้ ทุกวันนี้ไม่มีใครต้องการเห็น “สงคราม” ไม่มีใครอยากให้เพื่อนร่วมโลกของเราต้องถูกเข่นฆ่า ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม แต่สำหรับ

ชาวไอยคุปต์ มโนคติเรื่อง “ระเบียบ” และ “ความอลหม่าน” ที่ครอบงำความคิดเอาไว้ก็คือ “พลังขับเคลื่อน” ให้พวกเขาออกทำสงครามมาตลอดสามพันปี และนั่นไม่ใช่เพราะฟาโรห์ผู้แก่อำนาจหรือต้องการเช่นฆ่าคนบริสุทธิ์โดยไร้ซึ่งเหตุผล ทว่าการขยายดินแดนและสงครามที่เกิดขึ้นจากชาวไอยคุปต์ตลอดสามพันปีในหน้าประวัติศาสตร์ของพวกเขา นั้นล้วนแล้วแต่ถูก “ขับเคลื่อน” ผ่าน “เหตุผล” ด้านความเชื่อในเรื่อง “ระเบียบ” และ “ความอลหม่าน” ที่ผูกโยงอยู่กับพื้นที่และอาณาเขตของชาวอียิปต์โบราณนั่นเอง

“ธนูทั้งเก้า” ของชาวไอยคุปต์

ประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณเป็น “พลวัต” ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน ดังที่ได้เกริ่นถึงไปแล้วว่า ในช่วงยุคก่อนราชวงศ์หรือเมื่อราว 3,200 ปีก่อนคริสตกาลนั้น อียิปต์ยังไม่มีการสู้รบกับชาวต่างชาติมากนัก (เหตุผลนี้ยังส่งผลไปถึงพัฒนาการของ “กองทัพ” และ “ศาสตราวุธ” ของชาวไอยคุปต์ที่ดูเหมือนจะปรากฏหลักฐานให้เห็นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรช้ากว่าปกติ ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปในเล่มด้วย) แต่เมื่ออาณาจักรของอียิปต์แผ่ขยายกว้างใหญ่ขึ้นตามนโยบายการขยาย “ระเบียบ” ของจักรวาลออกไป วันหนึ่งย่อมต้องไป “พบ” กับเพื่อนใหม่ ที่มีโอกาสเป็นทั้ง “คู่ค้า” และ “คู่แข่ง” แต่ด้วยปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบด้าน ทำให้เพื่อนใหม่เหล่านี้มาจากสองทิศทางหลักๆ คือ “ทิศใต้” ซึ่งหมายถึงชาวนูเบีย และทิศตะวันออกเฉียงเหนือที่เชื่อมติดกับคาบสมุทรไซนาย (Sinai) ยาวไปจนกระทั่งถึงแถบลิแวนต์ (Levant) อันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชน

มากหน้าหลายตา ทว่าชาวโอยคุปต์เหมารวมว่าเป็นพวก “ชาวเอเชีย” (Asiatic) โดยหนึ่งในสาเหตุที่ชาวโอยคุปต์แบ่งศัตรูออกเป็นสองกลุ่มหลักๆ ทั้งทางทิศเหนือและทิศใต้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทางด้าน “ความสมดุล” (Duality) ที่ชาวโอยคุปต์ยึดถืออีกด้วย

ถ้าศัตรูของชาวโอยคุปต์มีแค่ “ชาวนูเบีย” กับ “ชาวเอเชีย” สองกลุ่ม แล้วคำว่า “ธนูทั้งเก้า” (Nine Bows) บน “ศิลาจารึกแห่งสฟิงซ์” ที่ฟาโรห์เมเนโฮเทปที่ 2 บดขยี้ศีรษะของพวกมันจนปนปี้คามือด้วยคทาอันทรงพลัง ดังที่ยกมานำเสนอไว้ในย่อหน้าแรกจะหมายความว่าอะไรกันแน่? ถ้าธนูหนึ่งคันหมายถึงศัตรูหนึ่งกลุ่ม แล้วศัตรูอีก 7 กลุ่มไปอยู่ที่ไหนเสียล่ะ?

จริงอยู่ที่คำว่า “ธนูทั้งเก้า” นั้นมีความหมายสื่อไปถึง “ศัตรู” ของชาวอียิปต์โบราณจริงๆ แต่ “เลขเก้า” นั้นไม่ได้สื่อความหมายถึง “จำนวน” ที่แท้จริง เป็นเพียงแค่จำนวนในเชิงอุปมา จากแนวคิดที่ว่าชาวโอยคุปต์ใช้จำนวน “สาม” สื่อถึงพหุพจน์ที่ไม่จำเป็นต้องมี “สามชิ้น” เสมอไป และจำนวน “เก้า” คือสามเท่าของสาม ชาวโอยคุปต์จึงใช้เลข “เก้า” ในการสื่อความหมายถึงคำว่า “ทั้งหมดทั้งมวล” (Totality) ทำให้ “ธนูทั้งเก้า” หมายถึง “ศัตรูทั้งปวง” ของชาวโอยคุปต์ตามไปด้วย

นั่นหมายความว่าศัตรูของชาวโอยคุปต์ไม่ได้มีแค่ชาวนูเบียกับชาวเอเชียเพียงสองกลุ่ม แล้วก็ไม่ได้หมายความว่าศัตรูของพวกเขาจำกัดเอาไว้เพียงแค่เก้ากลุ่มด้วยเช่นเดียวกัน แต่ชาวโอยคุปต์ต้องการสื่อถึงศัตรูทั้งปวงที่เข้ามาเป็นปรปักษ์กับพวกเขาตลอดหน้าประวัติศาสตร์ โดยสิ่งที่น่าสนใจก็คือนอกจากการเปรียบเทียบ

ภาพของรูปทั้งเก้ามักถูกวางไว้ใต้ฝ่าเท้าของชาวไฮยคุปต์ สื่อว่าศัตรูถูกเหยียบย่ำอยู่ตลอดเวลา
Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Nine_bows

"จานสีแห่งลิเบีย" ด้านหลังแสดงภาพของเมืองภายในกำแพงล้อมจำนวน 7 แห่ง
Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Libyan_Palette

“ธนูทั้งเก้า” ในเชิงพรรณนาดังเช่นที่ปรากฏบน “ศิลาจารึกแห่งสฟิงซ์” ของฟาโรห์โฮเมนิโฮเทปที่ 2 แล้ว ชาวไอยคุปต์ยังนิยมสื่อความหมายด้วย “ภาพ” ที่แสดงออกได้ “เจ็บแสบ” แต่ชัดเจนเป็นอย่างยิ่ง นั่นก็คือการวาดภาพของธนูเก้าคันเอาไว้บนแท่นวางเท้า หรือไม่ก็อาจเป็น “รองเท้า” ขององค์ฟาโรห์ เพื่อสื่อความหมายเชิงนัยว่าฟาโรห์แห่งไอยคุปต์กำลัง “เหยียบย่ำ” ศัตรูทั้งปวงของพระองค์เอาไว้แทบเท้าตลอดเวลา!

เมื่อพิจารณาจากสงครามหรือการรบของชาวอียิปต์โบราณ เรามักจะเห็นได้บ่อยครั้งว่าฟาโรห์นิยมแสดง “อำนาจ” เนืองนิจด้วยฉากการเหยียบย่ำหรือ “กระแทบ” พวกเขาเอาไว้ใต้ฝ่าเท้า ดังนั้นการวาดภาพธนูเก้าคันซึ่งสื่อถึงศัตรูทั้งปวงของอียิปต์ไว้บนเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันขององค์ฟาโรห์ ให้พระองค์เหยียบย่ำอยู่ทุกเมื่อเชื่อกัน จึงเป็นการแสดงออกถึงอำนาจในเชิงสัญลักษณ์ของชาวไอยคุปต์เหนือศัตรูของพวกเขา โดยภาพของฟาโรห์วางเท้าทับบนธนูเก้าคันที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่เคยค้นพบในตอนนี้สามารถย้อนอายุกลับไปได้ถึงช่วงเวลาของฟาโรห์ “ดโจเซอร์” (Djoser) ฟาโรห์แห่งราชวงศ์ที่ 3 ยุคอาณาจักรเก่า เจ้าของพีระมิดขั้นบันไดแห่งแรกของโลกที่ซัคคารานั่นเอง

ต่อมาภาพของธนูเก้าคันที่ปรากฏอยู่ใต้รูปสลักหรือบนรองเท้าของฟาโรห์มักจะปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ โดยหนึ่งในชิ้นงานที่โดดเด่นที่สุดคือรองเท้าของยุวฟาโรห์ตุตันคาเมน (Tutankhamen) ที่ค้นพบจากสุสานของพระองค์พร้อมกับทรัพย์สมบัติอีกกว่า 5,000 รายการในหุบผากษัตริย์ ซึ่งแสดงภาพของธนูและศัตรูทั้งชาวนูเบียและชาว

เอเซียเอาไว้อย่างชัดเจน

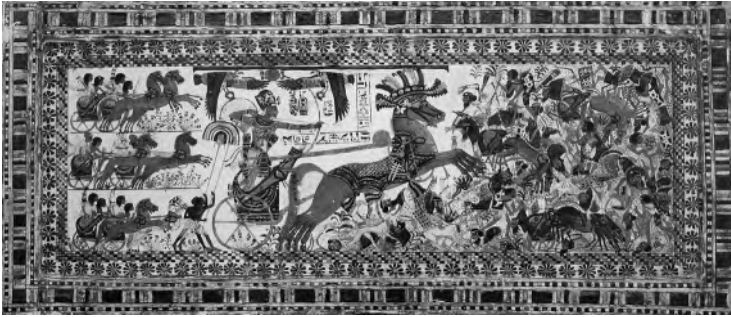
นักอียิปต์วิทยาเสนอว่า สาเหตุที่ชาวไอยคุปต์เลือกอาวุธประเภท “ธนู” มาเป็นสัญลักษณ์ของศัตรูทั้งปวงนั้นอาจเป็นเพราะว่าธนูคืออาวุธประจำตัวของชาว “นูเบีย” อันเป็น “คู่แข่ง” กลุ่มแรกที่ชาวไอยคุปต์รู้จักมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ชาวนูเบียได้ชื่อว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ธนู นั่นจึงอาจเป็นเหตุผลที่ศัตรูทุกกลุ่มหลังจากนั้นถูกเปรียบเข้ากับ “ธนู” ก็เป็นไปได้

สุดท้ายถึงแม้ว่า “ธนูทั้งเก้า” จะไม่ได้สื่อถึงศัตรูเก้ากลุ่ม แต่นักอียิปต์วิทยาก็ไม่เคยค้นพบว่าชาวไอยคุปต์เคยมีการระบุหรือแจกแจง “รายชื่อ” ของธนูทั้งเก้าออกมาแต่อย่างใด ส่วนหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าศัตรูของชาวไอยคุปต์เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตลอดระยะเวลากว่าสามพันปีนั่นเอง

ศัตรูทั้งปวงของชาวไอยคุปต์

ถึงแม้ว่าชาวอียิปต์โบราณจะไม่ได้ระบุไว้ว่า “ธนูทั้งเก้า” ของพวกเขาประกอบไปด้วยใครบ้าง แต่นักอียิปต์วิทยาก็ค้นพบหลักฐานมากมายที่พอจะบอกได้ว่าชาวไอยคุปต์มีมุมมองต่อ “เพื่อนบ้าน” ที่ไม่เป็นมิตรอย่างไร หนึ่งในหลักฐานนั้นก็คือจารึก “ถ้อยคำสาปแช่ง” ยิ่งไงล่ะ!

อียิปต์โบราณช่วงปลายยุคอาณาจักรเก่าไปจนถึงช่วงอาณาจักรกลางปรากฏหลักฐานของสิ่งที่เรียกว่า “จารึกคำสาปแช่ง” หลงเหลือมาให้ศึกษาเป็นจำนวนมาก จารึกเหล่านี้ระบุถึงรายชื่อของ “ศัตรู” ที่ชาวไอยคุปต์ต้องการทำลายล้างด้วยเวทมนตร์ หรือถ้าจะ

ฉากการรบของชาวอียิปต์โบราณมักแสดงอำนาจของพวกเขาด้วยการเหยียบย่ำลงไปในร่างศัตรู

Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Military_of_ancient_Egypt

เรียกว่าเป็น “สายมูด้านมีดยุคดึกดำบรรพ์” ก็อาจไม่ผิดนัก เพราะข้อความเหล่านี้มักถูกเขียนด้วยอักษรอียิปต์โบราณแบบหวัดที่เรียกว่า “เฮียราติก” (Hieratic) ลงบนภาชนะดินเผา หรืออาจเป็นรูปสลักดินเหนียวปั้นเป็นรูปเซลยศึกสงครามที่ชาวอียิปต์ตั้งใจ “ทำลาย” แล้วฝังเอาไว้ นักอียิปต์วิทยาพบ “จารึกคำสาปแช่ง” เช่นนี้จากหลากหลายพื้นที่ตั้งแต่เมืองลักซอร์และซัคคารา รวมไปถึงจากบ่อมปรการอย่าง “มีร์กิสซา” (Mirgissa) (ซึ่งเราจะพูดถึงบ่อมปรการเหล่านี้กันอีกครั้งในบทที่ 4) และในดินแดนของชาวนูเบียด้วยเช่นกัน รายชื่อของ “ศัตรู” ที่ปรากฏอยู่ในจารึกคำสาปแช่งนี้มีตั้งแต่ชาวอียิปต์ด้วยกันเอง ไปจนถึงเจ้าชายจากต่างถิ่น โดยเฉพาะชาวนูเบียและชนโบราณจากแถบประเทศซีเรีย-ปาเลสไตน์ในปัจจุบัน ทำให้นักอียิปต์วิทยาทราบว่าชาวอียิปต์มักจะมอง “ชาวนูเบีย” ว่าเป็นกลุ่มชนที่ต่ำต้อย โดยมักมีการ “บูลลี่” พวกเขาว่าเป็น “ไอ้ขี้ลาด” หรือไม่ก็เป็นพวกต่ำช้า ไร้ค่า สวรรเลว (wretch)